

مقایسه ویژگی‌های صفات شخصیتی و سرشت و منش در افراد دارای صفات مزاجی متفاوت

مژگان اعتمادی: کارشناسی ارشد روان‌شناسی شخصیت، واحد تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران، (* نویسنده مسئول) kinogep592@p.com

امیرمحسن راه نجات: استاد، گروه روان‌شناسی، تهران جنوب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

سحر السادات طاهری تفتی: کارشناس ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

چکیده

کلیدواژه‌ها

ویژگی‌های صفات شخصیتی،

سرشت،

منش

ویژگی‌های مزاجی

زمینه و هدف: افراد ویژگی‌های صفات شخصیتی و مزاجی مختلفی دارند، که آگاهی و شناخت بیشتر از آن تا حدی باعث بهبود کیفیت زندگی می‌گردد. هدف از پژوهش حاضر مقایسه ویژگی‌های صفات شخصیتی و سرشت و منش افراد دارای ویژگی‌های مزاجی متفاوت بود.

روش کار: در پژوهش حاضر که از نوع علی-مقایسه‌ای است، تعداد ۱۶۰ نفر با روش نمونه‌گیری هدفمند از افراد شرکت‌کننده در کلاس‌های طب سنتی انتخاب شدند و در چهار گروه ۴۰ نفره، از هر گروه مزاجی قرار گرفتند. به منظور تشخیص ویژگی‌ها از پرسشنامه‌های ویژگی‌های صفات شخصیتی کتل، سرشت و منش کلونینجر، سنجش مزاج مجاهدی و همچنین مصاحبه تخصصی طب سنتی استفاده گردید. به جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از شاخص‌های آمار توصیفی و روش تحلیل واریانس چند متغیری استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد بین ابعاد سرشت و منش افراد با ویژگی‌های مزاجی چهارگانه تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0.05$). البته شایان ذکر است که در دو بعد آسیب‌پرهیزی و خودراهبری تفاوت معناداری مشاهده نشد. همچنین در ابعاد ویژگی‌های صفات شخصیتی تفاوت معناداری بین گروه‌های مزاجی وجود نداشت.

نتیجه‌گیری: با توجه به اینکه پژوهش حاضر، در راستای بررسی سوالات و ابهامات در مورد ویژگی‌های سرشت و منش افراد دارای ویژگی‌های مزاجی متفاوت مبتنی بر طب سنتی ایرانی و روانشناسی حائز اهمیت می‌باشد، امید است به منظور اظهار نظر قطعی در این زمینه پژوهش‌های بیشتری توسط پژوهشگران انجام گیرد چرا که با بکارگیری روش‌های علائم و نشانه‌شناسی متخصصین طب سنتی و مدل‌های شخصیتی روانشناسان می‌توانیم در راستای مسیری گسترده‌تر برای آگاهی و شناخت ویژگی‌های صفات شخصیتی افراد گام برداریم.

تعارض منافع: گزارش نشده است.

منبع حمایت‌کننده: حامی مالی ندارد.

شیوه استناد به این مقاله:

Etemadi M, Rahnejat A.M, Taheri Tafti S.S. Comparison of the Characteristics of Personality Traits and Temperament in People with Different Temperamental Traits. Razi J Med Sci. 2023;29(10): 433-441.

*انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با CC BY-NC-SA 3.0 صورت گرفته است.

Original Article

Comparison of the Characteristics of Personality Traits and Temperament in People with Different Temperamental Traits

Mozghan Etemadi: Master of Personality Psychology, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. (* Corresponding author) kinogep592@p.com

Amir Mohsen Rahnejat: Professor, Department of Psychology, South Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Sahar Sadat Taheri Tafti: Master of Educational Psychology, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Abstract

Background & Aims: One of the most attractive and complex abstract concepts that various theories have been presented to describe since the end of the 19th century in psychology is personality, in fact, a set of relatively stable and unique characteristics that thoughts, feelings, and behaviors in a developmental and contextual framework is influenced by environmental and genetic factors and gives stability and individuality to behavior. In addition to environmental and genetic factors, one of the other influencing factors on personality is dopamine, which is a neural regulator in reward, approach behavior, exploration, and various aspects of cognition, and it seems that changes in dopaminergic function mean having a relationship with dopamine neurotransmitters. It is associated with personality changes but exactly what traits are influenced by dopamine is a controversial question. Despite the widespread attention to the role of dopamine in neuroscience, there is no comprehensive theory about its role in personality and it is believed to be effective in characteristics such as extraversion, aggression, intelligence, and schizotypy. According to some views, personality traits can predict people's behavior and performance, as well as provide preparation and potentially effective background for their mental health. To evaluate personality, we can refer to Cloninger, Kettle, Minnesota, Neo, Eysenck, Beck, etc. questionnaires. One of the famous theories of character description is Cloninger's neuro-biological model of nature and character which examines genotypic dimensions. This seven-factor model of personality includes the dimensions of nature, i.e., automatic emotional responses with a hereditary aspect, and character, i.e., self-concepts and individual differences in goals, values, and choices. It is a person who grows throughout life. From the point of view of Iranian traditional medicine, temperament is a key concept in defining health, disease diagnosis, and treatment. People have different physical, emotional, psychological, and personality characteristics based on their temperament, and attitudes and moods depend on temperament. Hence, each person has a unique temperament and two people can never be considered the same despite their appearance. Therefore, temperamental traits may be considered among individual differences. Personality psychology is one of the most effective topics for understanding human nature, which has presented personality models with different dimensions. Ancient Greek philosophers believed that four temperaments can be defined as personality types. Considering that few types of research have been conducted in the classification of people's temperament and personality traits, the purpose of the present research is to conduct research and improve basic knowledge based on experimental data, such researches are especially based on cultural-native issues to answer the questions and Ambiguities in the relationship between the characteristics of personality traits and character forces of people with different temperamental characteristics are important, because by identifying these characteristics through the methods and techniques of signs and semiotics by traditional medicine specialists, people's temperament can be traced and it is possible to follow a more reliable path to know the characteristics of the traits. Took a step, therefore, the current research was conducted to identify and compare the characteristics of the personality traits of people with four temperamental characteristics.

Methods: In the present study, which is of a causal-comparative type, 160 people were selected by targeted sampling from people participating in traditional medicine classes, and

Keywords

Characteristics of Personality Traits, Nature, Character Temperament Characteristics

Received: 20/09/2022

Published: 10/01/2023

they were divided into four groups of 40 people from each temperament group. To identify the characteristics, the questionnaires of Kettle's personality traits, Cloninger's nature and character, Mojahedi's temperament test, and also the traditional medicine expert interview were used. Descriptive statistics and multivariate variance analysis were used to analyze the data.

Results: The results showed that there is a significant difference between the dimensions of nature and character of people with four temperament characteristics ($P < 0.05$), although it is worth mentioning that no significant difference was observed in the two dimensions of harm avoidance and self-management. Also, there was no significant difference between temperament groups in the dimensions of personality traits.

Conclusion: Considering that the present research is important to examine the questions and ambiguities about the characteristics of the nature and character of people with different temperamental characteristics based on Iranian traditional medicine and psychology, it is hoped that to make a definite opinion in this field, more researches by Researchers should do it, because by using the methods of symptoms and semiotics of traditional medicine experts and personality models of psychologists, we can take a step towards a broader path for awareness and recognition of the characteristics of people's personality traits. Considering the relative concordance of the obtained results, it is suggested that more research be done in the field of temperament and character traits in children, adolescents, and adults. Therefore, it can be used to identify the personality traits of people who refer to counseling centers in the field of pre-marriage and divorce counseling, determining academic, academic, and career fields, so that they can enjoy a satisfactory quality of life and social relationships. It is hoped that by using it by doctors, psychologists, and counselors in different aspects of people's lives, an effective step will be taken in the direction of improving mental well-being.

Conflicts of interest: None

Funding: None

Cite this article as:

Etemadi M, Rahnejat A.M, Taheri Tafti S.S. Comparison of the Characteristics of Personality Traits and Temperament in People with Different Temperamental Traits. Razi J Med Sci. 2023;29(10): 433-441.

*This work is published under CC BY-NC-SA 3.0 licence.

مقدمه

یکی از جذاب‌ترین و پیچیده‌ترین مفاهیم انتزاعی که نظریه‌های متنوعی برای توصیف آن از اواخر قرن نوزدهم تا کنون در روانشناسی ارائه شده در مورد شخصیت است، در واقع مجموعه‌ای از ویژگی‌های نسبتاً پایدار و منحصر به فرد که افکار، احساس‌ها و رفتارها در یک چارچوب رشدی و زمینه‌ای، تحت تاثیر عوامل محیطی و ژنتیکی می‌باشد و به رفتار ثبات و فردیت می‌بخشد (۱). علاوه بر عوامل محیطی و ژنتیکی از عوامل تاثیرگذار دیگر بر شخصیت، دوپامین است که تنظیم کننده‌ی عصبی در پاداش، رفتار رویکرد، اکتشاف و جنبه‌های مختلف شناخت می‌باشد و به نظر می‌رسد تغییرات در عملکرد دوپامینرژیک یعنی ارتباط داشتن با انتقال دهنده‌های عصبی دوپامین، با تغییرات در شخصیت مرتبط است، اما دقیقاً چه ویژگی‌هایی تحت تاثیر دوپامین قرار می‌گیرند، یک سوال بحث برانگیز می‌باشد (۲). لی‌رغم توجه گسترده به نقش دوپامین در علوم اعصاب، هیچ نظریه جامعی در مورد نقش آن در شخصیت وجود ندارد و معتقدند در ویژگی‌هایی همچون برون‌گرایی، پرخاشگری، هوش و اسکیزوتیایی موثر است (۳). همچنین می‌توان سیستم‌های انتقال دهنده عصبی تک آمینی را به عنوان اساس ویژگی‌های شخصیتی در نظر گرفت، هر یک از این سه مورد اساس سرشت (نوجویی، آسیب پرهیزی و پاداش وابستگی) با یک انتقال دهنده عصبی مرکزی خاص در ارتباط است، بنابراین نوجویی با فعالیت دوپامینی اساسی پایین، آسیب پرهیزی با فعالیت بالای سرتونرژیک و پاداش وابستگی با فعالیت پایین نورآدرنالین در ارتباط است. در چندین پژوهش ارتباط موجود در بین نوجویی و عملکرد دوپامینی تایید شده است (۳). بر اساس برخی دیدگاه‌ها، ویژگی‌های شخصیتی می‌تواند پیش‌بینی کننده رفتار و عملکرد افراد باشد، همچنین آمادگی و زمینه‌ی بالقوه موثری برای سلامت روانی آن‌ها فراهم آورد (۴).

جهت ارزیابی شخصیت می‌توان به پرسشنامه‌های کلونینجر، کتل، مینه سوتا، نئو، آیزنک، بک و ... اشاره نمود. یکی از نظریه‌های معروف توصیف شخصیت، مدل عصبی-زیستی سرشت و منش کلونینجر با بررسی ابعاد ژنوتیپی می‌باشد، این مدل هفت عاملی شخصیت

در بردارنده ابعاد سرشت یعنی پاسخ‌های هیجانی خودکار با جنبه ارثی و همچنین منش یعنی خودپنداره‌ها و تفاوت‌های فردی در اهداف، ارزش‌ها و انتخاب‌های فرد می‌باشد که در طول زندگی رشد می‌نماید (۵). از دیدگاه طب سنتی ایرانی، مزاج مفهومی کلیدی در تعریف سلامت، تشخیص بیماری و درمان می‌باشد. افراد بر اساس نوع مزاج‌شان ویژگی‌های جسمانی، عاطفی، روانی و شخصیتی متفاوتی دارند، همچنین نگرش‌ها و حالت‌های خلقی به مزاج وابسته است، لذا هر فرد دارای مزاج منحصر به فردی است و هرگز نمی‌توان دو نفر را علی‌رغم شباهت ظاهری، مشابه هم در نظر گرفت، بنابراین شاید بتوان صفات مزاجی را در زمره تفاوت‌های فردی در نظر گرفت (۶). یک فرد با مزاجی خاص یکسری از ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری را دارا می‌باشد که با یک کیفیت خاص غالب در بدنش مرتبط است، لذا اگر برنامه‌ریزی صحیح در جهت سلامت افراد، این کیفیت که منجر به یک رفتار خاص می‌شود، در حد اعتدال نگهداری و حفظ گردد، فرد در برابر اعتدال آن کیفیت از سلامت جسمی و روانی-روحی برخوردار می‌شود (۷). تقسیم‌بندی مزاج‌های افراد شامل چهار حالت مفرد (گرم، سرد، تر و خشک) و چهار حالت مرکب (گرم‌وتر، گرم‌وخشک، سردوخشک و سردوتر) و یک حالت معتدل می‌باشد و هر فرد به تناسب غلبه کیفیت‌های مختلف و بروز نشانه‌های آن‌ها در خصوصیات جسمی و روانی خود در یکی از این گروه‌ها قرار می‌گیرد که مزاج عام نامیده می‌شود (۸). با توجه به کتاب قانون ابن سینا، ویژگی‌های جسمانی و خلقی افراد با مزاج گرم‌وتر شامل خون دماغ شدن، جوش، رنگ پوست به سرخی، حرارات بدن گرم، خواب آلودگی و خستگی، برون‌گرایی، خوش مشرب، شجاع، خوش بین، ضعف در تمرکز حواس و کندی می‌باشد. همچنین این ویژگی‌ها در مزاج سردوتر همراه با رنگ سفید صورت، چاقی، حرارت بدن سرد، نبض آهسته و نامرتب، موهای بدن کم، خونسردی، خواب آلود، صبور و آسان‌گیر است. در مزاج گرم‌وخشک ویژگی‌ها همچون لاغری، رنگ پوست متمایل به زرد، بی‌اشتهای، تشنگی زیاد، حرکات تنفسی تند، حرارت بدن گرم، پارانرژی، عصبی مزاج، تندخو، پرکار و فعال، تند و تیز، حافظه خوب، قدرت تجزیه و تحلیل بالا، حساس می‌باشد.

متخصص طب سنتی استفاده گردید.

پرسشنامه شخصیتی سرشت و منش کلونینجر:

پرسشنامه‌ای برای سنجش ویژگی‌های فرد که از طریق وراثت (سرشت) یا محیط (منش) می‌باشد و دارای هفت مقیاس مختلف است: چهار بعد این مقیاس سرشت بوده و شامل نوجویی، آسیب‌گریزی یا پرهیزی، پاداش وابستگی و پشتکار است و سه بعد آن منش بوده که خود راهبری، خود فراروی و همکاری را می‌سنجد.

پرسشنامه تعیین مزاج مجاهدی: برای ارزیابی

صفات مزاجی در طب سنتی ایرانی، پرسشنامه‌ای ده سوالی سه گزینه‌ای طراحی شده است که ۸ سوال نخست بیانگر کیفیت فاعله (سردی و گرمی) و ۲ پرسش آخر نشانگر کیفیت منفعله (تری و خشکی) است و از یک تا سه نمره‌گذاری می‌شود و برای افراد جوان سالم ۲۰ تا ۴۰ سال اعتبارسنجی گردید. پایایی این پرسشنامه با استفاده از روش آزمون مجدد با ضریب همبستگی اسپیرمن ۹۲/۵ محاسبه شد. پس از پاسخگویی پرسشنامه‌ها توسط مشاور طب سنتی مورد بررسی قرار گرفت. روایی این پرسشنامه در سال ۱۳۹۲ توسط مجاهدی و همکاران تایید شده است. منظور از مزاج در این پژوهش، نمره‌ای است که مشارکت‌کنندگان در مقیاس ویژگی‌های مزاج با توجه به معاینه متخصص طب سنتی و پاسخ به پرسشنامه تعیین نوع مزاج گرفتند.

پرسشنامه شخصیت کتل: از بین ابعاد مختلف

شخصیت آنها را به ۱۶ بعد اساسی صفات عمقی کاهش داد و با استفاده از روش تحلیل عوامل، پرسشنامه شخصیتی را در ۵ فرم (A)، (B)، (C)، (D) و (E) ساخت که براساس آن می‌توان ارزیابی کاملی از شخصیت هر فرد، به دست آورد. وی به هر عامل ۲ نمره یکی برای نمره‌های بالا و دیگری برای نمره‌های پایین داد. ابعاد ویژگی‌های شخصیتی شامل مردم‌آمیزی در مقابل مردم‌گریزی، ثبات هیجانی در مقابل احساساتی، دلمردگی در مقابل سرزندگی، دقت عمل در مقابل بی‌دقتی و بی‌اعتمادی در مقابل اعتماد می‌باشند. همچنین به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از

ویژگی‌های افراد با مزاج سردوخشک به صورت سیاه‌چهره، لاغر، قفسه‌سینه کوچک، حرارت بدن سرد، اشتها کم، کاذب، درونگرا، دیرجوش، ریزبین، بدبین، مستعد افسردگی، گوشه‌گیر و بی‌علاقه به نور می‌باشند (۹). روانشناسی شخصیت یکی از موثرترین مباحث برای شناخت ماهیت انسان می‌باشد که مدل‌های شخصیتی با ابعاد مختلفی ارائه گردیده است. فیلسوفان دوران یونان باستان معتقد بودند که می‌توان مزاج چهارگانه را به عنوان تیپ‌های شخصیتی تعریف کرد. با توجه به اینکه در طبقه‌بندی مزاجی افراد و ویژگی‌های شخصیتی، پژوهش‌های کمی صورت گرفته است، هدف پژوهش حاضر انجام یک تحقیق علمی و ارتقاء دانش‌بنیادی بر اساس داده‌های تجربی می‌باشد، چنین پژوهش‌هایی به‌ویژه مبتنی بر مسائل فرهنگی-بومی در راستای پاسخ‌دهی به سوالات و ابهامات در رابطه بین ویژگی‌های صفات شخصیتی و نیروهای منش افراد دارای ویژگی‌های مزاجی متفاوت حائز اهمیت می‌باشد چرا که با شناسایی این ویژگی‌ها به‌وسیله روش‌ها و تکنیک‌های علائم و نشانه‌شناسی توسط متخصصین طب سنتی پی به مزاج افراد برده و می‌توان در راستای مسیری مطمئن‌تر برای شناخت ویژگی‌های صفات گام برداشت، بنابراین پژوهش حاضر با هدف شناسایی و مقایسه ویژگی‌های صفات شخصیتی افراد دارای ویژگی‌های مزاجی چهارگانه انجام گردید.

روش کار

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش طرح پژوهش حاضر، توصیفی-تحلیلی و از نوع علی-مقایسه‌ای بود. جامعه آماری، ۲۷۶ مراجعه‌کننده فعال در کلاس‌های طب سنتی سرای محله‌های تهران منطقه ۵ و ۲۲، در سال ۹۸-۱۳۹۷ بودند که بعد از مصاحبه و معاینه متخصص طب سنتی از این تعداد بطور هدفمند براساس جدول مورگان تعداد ۱۶۰ نفر در چهار گروه ۴۰ نفره، با مزاج‌های سردوخشک (سودا)، سردوتر (بلغم)، گرموتر (دم)، گرم‌وخشک (صفرا) قرار گرفتند. جهت گردآوری اطلاعات از پرسشنامه سرشت و منش کلونینجر، سنجش مزاج مجاهدی و مصاحبه

در ابعاد منش به جز در بعد خودراهبری از نظر آماری در سطح ($P < 0/05$) معنادار است. به عبارت دیگر ابعاد منش (همکاری و خودفراروی) در گروه‌های مورد مطالعه (گرم‌وتر، گرم‌وخشک، سردوخشک و سردوتر) متفاوت است، اما بعد خودراهبری در گروه‌ها (گرم‌وتر، گرم‌وخشک، سردوخشک و سردوتر) تقریباً مشابه است. در نتیجه بین منش افراد دارای ویژگی‌های مزاجی مختلف با همدیگر تفاوت معنادار وجود دارد. نتایج به‌دست‌آمده از آزمون تحلیل واریانس چند متغیره در گروه‌های مورد مطالعه را نشان می‌دهد تفاوت بین گروه‌ها در ابعاد و ویژگی‌های شخصیتی از نظر آماری در سطح ($P > 0/05$) معنادار نیست.

بحث

بر اساس نتایج پژوهش حاضر می‌توان بیان کرد که در ابعاد سرشت رابطه نوجویی، پاداش وابستگی و پشتکار با گروه‌های گرم‌وتر، گرم‌وخشک، سردوخشک و سردوتر معنادار است. یافته‌های این پژوهش با یافته‌های گزارش شده در تحقیقات محققین دیگر از جمله رانینگ (Running) و همکاران (۲۰۱۲) (۱۰)، سیندر (Snyder) و همکاران (۲۰۰۳) (۱۱) هم‌راستاست. از سوی دیگر در میزان تفاوت در بعد نوجویی گروه‌های مورد مطالعه مزاجی یکسان نبود یعنی در مزاج سردوتر بیشترین تفاوت و همچنین در مزاج سردوخشک کمترین تفاوت را با بعد شخصیتی نوجویی داشتند. نوجویی یک عامل

آزمون‌های تحلیل واریانس چند متغیره، لامبدای ویلکز و تعقیبی (حداقل تفاوت معنی‌دار فیشر) استفاده گردید. نتایج آماری با استفاده از نرم افزار spss-23 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها

جدول ۱ نتایج به‌دست‌آمده از آزمون تحلیل واریانس چند متغیره را نشان می‌دهد. تفاوت بین گروه‌ها در ابعاد سرشت به جز در بعد آسیب‌پرهیزی از نظر آماری در سطح ($P < 0/05$) و ($P < 0/01$) معنادار است. به عبارت دیگر ابعاد سرشت (نوجویی، پاداش-وابستگی و پشتکار) در گروه‌های مورد مطالعه (گرم و تر، گرم و خشک، سرد و خشک و سرد و تر) متفاوت است، اما بعد آسیب‌پرهیزی در گروه‌های مورد مطالعه (گرم‌وتر، گرم‌وخشک، سردوخشک و سردوتر) تقریباً مشابه است. بنابراین بین سرشت افراد دارای ویژگی‌های مزاجی مختلف با همدیگر تفاوت معنادار وجود دارد، تأیید شد. همچنین تعیین تفاوت بین گروه‌ها از نظر ابعاد سرشت (نوجویی، پاداش‌وابستگی و پشتکار)، نیازمند انجام آزمون تعقیبی است. نتایج نشان داد که تفاوت بین گروه‌ها در ابعاد سرشت به جز در بعد آسیب‌پرهیزی از نظر آماری در سطح ($P < 0/01$) معنادار است. به عبارت دیگر ابعاد سرشت در گروه‌های مورد مطالعه (گرم‌وتر، گرم‌وخشک، سردوخشک و سردوتر) متفاوت است (جدول ۱).
جدول ۲ نتایج نشان می‌دهد که تفاوت بین گروه‌ها

جدول ۱- نتایج تحلیل واریانس چند متغیره متغیر سرشت در گروه‌های مورد مطالعه

متغیرهای وابسته	مجموع مجزورات	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری
نوجویی	۲۰۷/۸۱۹	۶۹/۲۷۳	۶/۸۵۳	۰/۰۰۱(**)
آسیب‌پرهیزی	۸۹/۶۱۹	۲۹/۸۷۳	۲/۰۰۱	۰/۱۱۶
پاداش‌وابستگی	۵۰/۴۲۵	۱۶/۸۰۸	۳/۹۷۹	۰/۰۰۱(**)
پشتکار	۱۳/۹۶۹	۴/۶۵۶	۲/۱۶۸	۰/۰۱(**)

جدول ۲- نتایج تحلیل واریانس چند متغیره متغیر منش در گروه‌های مورد مطالعه

متغیرهای وابسته	مجموع مجزورات	درجات آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری
خودراهبری	۲۱/۹۶۹	۳	۷/۳۲۳	۰/۳۳۰	۰/۸۰۳
همکاری	۷۷/۰۱۹	۳	۲۵/۶۷۳	۲/۸۱۹	*۰/۰۵
خودفراروی	۴۳/۲۱۹	۳	۱۴/۴۰۶	۳/۳۹۹	*۰/۰۲

جدول ۳- نتایج تحلیل واریانس چند متغیره ثبات شخصیتی در گروه‌های مورد مطالعه

متغیرهای وابسته	مجموع مجزورات	درجات آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری
مردم‌آمیزی در مقابل مردم‌گریزی	۳/۸۱۹	۳	۱/۲۷۳	۰/۲۰۶	۰/۸۹۲
ثبات هیجانی در مقابل احساساتی	۴۰/۹۵۰	۳	۱۳/۶۵۰	۱/۳۴۹	۰/۲۶۰
دل‌مردگی در مقابل سرزندگی	۳۶/۸۲۵	۳	۱۲/۲۷۵	۱/۲۳۵	۰/۲۹۹
دقت عمل در مقابل بی‌دقتی	۲/۳۱۹	۳	۰/۷۷۳	۰/۱۳۴	۰/۹۴۰
بی‌اعتمادی در مقابل اعتماد	۱/۹۱۹	۳	۰/۶۴۰	۰/۰۶۵	۰/۹۷۸

وسط قرار داشتند که در اینصورت عامل گرم‌وخشک بودن مزاج بیشترین شباهت با بعد شخصیتی پشتکار را ایجاد می‌کند (۱۵).

نتایج پژوهش حاضر نشان داد در ابعاد منش مدل کلونینجر رابطه همکاری، خودفراروی با مزاج‌های مختلف معنادار است، اما در بعد خودراهبری نتایج تقریباً مشلبه است. با توجه به نتایج بدست آمده نمی‌توان از طریق مزاج افراد سطح ابعاد همکاری و خودفراروی افراد را تعیین کرد ولی از آنجا که بعد خودراهبری با مزاج افراد مشابهت دارد می‌توان با تشخیص مزاج میزان خودراهبری افراد را تعیین کرد (۱۰). در مورد بعد خودراهبری مطابق با مدل کلونینجر مفهوم اساسی خودراهبری، خودرایی، توان اراده و تصمیم‌گیری و توانایی فرد در مدیریت رفتار برای همپوشی با موقعیت جدید تا بتواند به اهداف و ارزش‌های خود برسد (۱۱). در طب سنتی ایرانی بیشترین میزان همپوشی این خصوصیات در افراد با مزاج گرم‌وخشک و گرم‌وتر دیده می‌شود که گرم بودن مزاج عامل مهمی برای مسئولیت‌پذیری، هدفمندی، اراده است. از سوی دیگر میزان تفاوت در بعد همکاری در تمام گروه‌های مزاجی مورد مطالعه یکسان نبود و مزاج سردوتر بیشترین تفاوت برخوردار بودند که می‌توان نتیجه گرفت این مزاج‌ها بیشترین همپوشی را با بعد همکاری داشته باشند. بعد منش همکاری، نشانگر ویژگی‌هایی چون پذیرش اجتماعی، همدلی، یاری‌گری و دلسوزی است. افرادی که همکاری بالایی دارند به عنوان افرادی همدل، شکیبا، دلسوز، حمایتگر و عادل توصیف شده‌اند. آن‌ها از کمک به دیگران لذت می‌برند، به سلیقه و نیازهای دیگران احترام می‌گذارند و همچون نیازها و ترجیحات خود، درک می‌کنند (۱۰).

سرشتی مرتبط با تحریک‌جویی، افراط، تکانشگری و بی‌نظمی می‌باشد. افرادی که نوجویی بالایی دارند تمایل به تغییرات خلقی سریع، رفتارهای هیجانی، کاوشگری و کنجکاوی دارند. چنین افرادی تکانشگر، بی‌نظم و مشتاق تغییرات هستند، همچنین به آسانی حوصله آنها سر می‌رود (۱۲). مطالعه حاضر نشان داد نوجویی در افرادی با مزاج سردوخشک بیشترین میزان همپوشی با مدل کلونینجر دارد. از آنجا که افراد با مزاج سردوخشک به واسطه خشکی مزاج از کمترین انعطاف‌پذیری و همچنین بخاطر سردی مزاج از آرامی، کندی و توداری برخوردارند بنابراین افراد با مزاج سردوخشک که افرادی محتاط، حساس، شکاک و اجتنابی هستند، با نتایج پژوهش ما همخوانی ندارند. نتایج بدست آمده از مقایسه مزاج‌ها در بعد پاداش وابستگی نشان داد میزان تفاوت در تمام گروه‌های مطالعه مزاجی یکسان نبود و بیشترین تفاوت از آن مزاج سردوتر و کمترین تفاوت در مزاج سردوخشک قرار داشت که در اینصورت عامل سردوخشک بودن مزاج بیشترین حد شباهت با بعد شخصیتی پاداش وابستگی را ایجاد می‌کند (۱۳). عامل سرشتی پاداش وابستگی بیانگر خصوصیتی چون احساساتی بودن، گشودگی و پذیرش روابط گرم، دلبستگی و وابستگی می‌باشد، همچنین افرادی که در این بعد، نمره‌ی بالایی کسب می‌کنند نازک‌دل، گرم، حساس، فداکار و اجتماعی هستند. در طب سنتی ایرانی این خصوصیات با مزاج افراد سردوتر بیشترین همپوشی را دارد (۱۴)؛ در مورد نتایج مقایسه مزاج‌ها در بعد پشتکار میزان تفاوت در تمام گروه‌های مورد مطالعه مزاجی یکسان نبود و بیشترین میزان تفاوت از آن مزاج سردوخشک و کمترین تفاوت در مزاج گرم‌وخشک قرار داشت و مزاج‌های گرم‌وتر و بعد مزاج سردوتر در حد

Na J, et al. A Population-Based Study of Genes Previously Implicated in Breast Cancer. *N Engl J Med*. 2021;384(5):440-451.

2. Foulkes WD. The ten genes for breast (and ovarian) cancer susceptibility. *Nat Rev Clin Oncol*. 2021;18(5):259-260.

3. Arts-de Jong M, de Bock GH, van Asperen CJ, Mourits MJ, de Hullu JA, Kets CM. Germline BRCA1/2 mutation testing is indicated in every patient with epithelial ovarian cancer: A systematic review. *Eur J Cancer*. 2016;61:137-45.

4. Speight B, Tischkowitz M. When to Consider Risk-Reducing Mastectomy in BRCA1/BRCA2 Mutation Carriers with Advanced Stage Ovarian Cancer: a Case Study Illustrating the Genetic Counseling Challenges. *J Genet Couns*. 2017;26(6):1173-1178.

5. Shi H, You Z, Guo Y. (Mutation of breast cancer susceptibility gene in ovarian cancer and its clinical significance). *Zhonghua Fu Chan Ke Za Zhi*. 1998;33(11):676-8.

6. Konstantinopoulos PA, Norquist B, Lacchetti C, Armstrong D, Grisham RN, Goodfellow PJ, et al. Germline and Somatic Tumor Testing in Epithelial Ovarian Cancer: ASCO Guideline. *J Clin Oncol*. 2020;38(11):1222-1245.

7. Maindet C, Burnod A, Minello C, George B, Allano G, Lemaire A. Strategies of complementary and integrative therapies in cancer-related pain-attaining exhaustive cancer pain management. *Support Care Cancer*. 2019;27(8):3119-3132.

8. Deng G. Integrative Medicine Therapies for Pain Management in Cancer Patients. *Cancer J*. 2019;25(5):343-348.

9. Giannitrapani KF, Holliday JR, Miake-Lye IM, Hempel S, Taylor SL. Synthesizing the Strength of the Evidence of Complementary and Integrative Health Therapies for Pain. *Pain Med*. 2019;20(9):1831-1840.

10. Running A, Seright T. Integrative oncology: managing cancer pain with complementary and alternative therapies. *Curr Pain Headache Rep*. 2012;16(4):325-31.

11. Snyder M, Wieland J. Complementary and alternative therapies: what is their place in the management of chronic pain? *Nurs Clin North Am*. 2003;38(3):495-508.

12. Wright J, Adams D, Vohra S. Complementary, holistic, and integrative medicine: music for procedural pain. *Pediatr Rev*. 2013;34(11):e42-6.

13. Aydin D, Sahiner NC. Effects of music therapy and distraction cards on pain relief during phlebotomy in children. *Appl Nurs Res*. 2017;33:164-168.

14. Nguyen TN, Nilsson S, Hellström AL, Bengtson A. Music therapy to reduce pain and anxiety in children with cancer undergoing lumbar puncture: a

نتایج بدست آمده در این مطالعه از مقایسه ویژگی‌های شخصیتی از دیدگاه کنترل با ویژگی مزاجی گروه‌های مورد مطالعه نشان داد ابعاد ویژگی‌های شخصیتی در مزاج‌های مختلف یکسان است و همچنین از نظر آماری تفاوت بین گروه‌ها در سطح معنادار نبود. ابعاد ویژگی‌های شخصیتی (مردم آمیزی در مقابل مردم‌گریزی، ثبات هیجانی در مقابل احساساتی، دلمردگی در مقابل سرزندگی، دقت عمل در مقابل بی‌دقتی و بی‌اعتمادی در مقابل اعتماد) می‌باشند. هرچند بین میانگین‌های گروه‌های مورد مطالعه (گرم و تر، گرم و خشک، سرد و خشک و سردتر) در ابعاد ویژگی‌های شخصیتی (مردم آمیزی در مقابل مردم‌گریزی، ثبات هیجانی در مقابل احساساتی، دلمردگی در مقابل سرزندگی، دقت عمل در مقابل بی‌دقتی و بی‌اعتمادی در مقابل اعتماد) تفاوت اندکی مشاهده شد اما از نظر آماری این تفاوت اندک معنادار نمی‌باشد، اگرچه از نظر بالینی ممکن است اهمیت داشته باشد. بنابراین بین ویژگی‌های شخصیتی و گروه‌های مزاجی مورد مطالعه همسانی و شباهت وجود دارد. شخصیت، مفهوم انتزاعی بسیار گسترده با ابعاد مختلف و پیچیده است که بر پایه تئوری‌های رشد اجتماعی و شناختی استوار می‌باشد (۱۲).

پیشنهادات: با توجه به همخوانی نسبی نتایج بدست آمده پیشنهاد می‌گردد، پژوهش‌های بیشتری در زمینه مزاج و ویژگی‌های سرشت و منش در کودکان، نوجوانان و بزرگسالان صورت گیرد. بنابراین می‌توان با بکارگیری آن در راستای تشخیص ویژگی‌های شخصیتی افرادی که به مراکز مشاوره در زمینه مشاوره‌های پیش از ازدواج و طلاق، تعیین رشته تحصیلی، دانشگاهی و شغلی مراجعه می‌نمایند، بهره‌مند گردید چرا که از کیفیت زندگی رضایت‌بخش و مناسبات اجتماعی برخوردار گردند. امید است تا با بکارگیری آن توسط پزشکان، روانشناسان و مشاوران در ابعاد مختلف زندگی افراد گامی موثر در راستای ارتقاء بهزیستی روانی برداشته شود.

References

1. Hu C, Hart SN, Gnanaolivu R, Huang H, Lee KY,

randomized clinical trial. *J Pediatr Oncol Nurs.* 2010;27(3):146-55.

15. Caprilli S, Anastasi F, Grotto RP, Scollo Abeti M, Messeri A. Interactive music as a treatment for pain and stress in children during venipuncture: a randomized prospective study. *J Dev Behav Pediatr.* 2007;28(5):399-403.